

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

16 §. Asiakirjan antamistavat. Pykälässä säädetään asiakirjojen antamistavoista, eli määritellään, miten asiakirjan julkisuus käytännössä toteutetaan. Tieto asiakirjasta on annettava aina jollakin pykälän 1 momentissa säädetyllä tavalla eli suullisesti, viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi taikka antamalla kopio tai tuloste. Lähtökohtana on, että tieto annetaan tiedon pyytäjän haluamalla tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettyyn rekisteriin sisältyvistä julkisista tiedoista on oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Tietojen antaminen vastaavalla tavalla muusta julkisesta asiakirjasta on voimassa olevan lain mukaan viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että myös sähköisessä muodossa olevasta tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävistä julkisista asiakirjoista on oikeus saada kopio sähköisessä muodossa, jos asiakirja ei sisällä henkilötietoja. Lain 5 §:ssä säädetyn mukaisesti asiakirjalla tarkoitetaan myös sähköisesti talletettuja ja yhteenkuuluviksi tarkoitettuja merkintöjä. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävällä tiedolla tarkoitettaisiin avoimen datan direktiivissä määriteltyä dynaamista dataa. Direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa dynaamisen datan määritellään tarkoittavan digitaalisessa muodossa olevia asiakirjoja, joita päivitetään tiheästi tai reaaliaikaisesti erityisesti niiden vaihtelevuuden tai nopean vanhenemisen vuoksi. Lisäksi direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa tuodaan esiin, että antureiden tuottama data katsotaan tyypilliseksi dynaamiseksi dataksi. Käsite ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukainen kansallisen sääntelyn yhteydessä, joten määritelmän kattamaa tietojoukkoa säänneltäisiin pykälässä sen ominaisuuksien perusteella. Dynaaminen tieto, joka päivittyy tiheästi tai reaaliaikaisesti on väistämättä digitaalisessa muodossa, eikä tästä olisi tarvetta säätää erikseen. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa ei myöskään olisi mahdollista luetella tyhjentävästi, vaan julkisuuslain soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden olisi tapauskohtaisesti arvioitava, sisältyykö niiden hallussa olevaan tietoon tällaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa. Henkilötietojen antaminen sähköisessä muodossa jäisi edelleen muissa kuin momentin 1 virkkeessä mainituissa tilanteissa viranomaisen harkintaan.

Muutoksella pantaisiin julkisuuslain soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden osalta täytäntöön avoimen datan direktiivin 5 artiklan 5 kohta, jonka mukaan julkisen sektorin elinten on asetettava dynaaminen data saataville uudelleenkäyttöä varten heti sen keräämisen jälkeen sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download). Osittain direktiivin 5 artiklan 5 kohtaa täytäntöönpaneva sääntely sisältyisi tiedonhallintalakiin. Momentin muutos varmistaisi, että tiedon pyytäjällä on oikeus saada tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä asiakirja sähköisessä muodossa. Tietojen antamisesta teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla säädettäisiin edelleen julkisuuslain 16 §:n 4 momentin mukaisesti tiedonhallintalaissa. Tämän vuoksi momentin säännöstä olisi tulkittava yhdessä tiedonhallintalakiin ehdotettavan uuden 24 a §:n kanssa, jossa säädettäisiin tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon luovuttamisesta teknisten rajapintojen avulla ja useana kerralla ladattavana tiedostona.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lisäksi kielellinen muutos. Voimassa olevan momentin toista virkettä muutettaisiin siten, että tietojen antaminen ”vastaavassa muodossa” korvattaisiin tietojen antamisella ”sähköisessä muodossa”. Viittaus vastaavaan muotoon tarkoittaa voimassa olevassa momentissa teknistä tallennetta tai muuta sähköistä muotoa. Koska virkettä edeltäisi säännös tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävistä tiedoista, on tarpeen muuttaa sen sanamuotoa. Tällä muutoksella ei olisi vaikutusta vallitsevaan oikeustilaan.

[34 §. Maksut. Pykälän 1 momentin 5 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 6 kohta, jonka mukaan asiakirjan antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla ei peritä maksua, kun kysymys on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 24 a §:n 2 momentissa tarkoitusta arvokkaasta tietoaaineistosta. Kohta vastaisi direktiivin 6 artiklan 6 kohdan a alakohtaa sekä 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. Tiedonhallintalain 24 §:n 2 momentin ohella arvokkaista tietoaaineistoista säädettäisiin erityislaeissa. Silloin kun erityislaeissa säädettäisiin tiettyjen arvokkaiden tietoaaineistojen asettamisesta saataville, säädettäisiin erityislaeissa myös niiden maksuttomuudesta. Siltä osin, kuin arvokkaista tietoaaineistoista kuitenkin säädettäisiin tiedonhallintalain 24 a §:n 2 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa, sisältyisi niiden maksuttomuutta koskeva säännös uuteen 6 kohtaan. Sääntely on tarpeen siltä osin, kun arvokkaat tietoaaineistot eivät kuulu vain tietyn erityislain piiriin, vaan niitä on useamman julkisen sektorin toimijan hallussa.

38 §. Siirtymäsäännökset. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siirtymäajasta arvokkaiden tietoaaineistojen maksuttomuuteen. Siirtymäsäännös perustuisi direktiivin 14 artiklan 5 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat vapauttaa tietyt elimet vaatimuksesta asettaa arvokkaat tietoaaineistot maksutta saataville enintään kahden vuoden ajaksi täytäntöönpanosäädöksen voimaantulosta. Siirtymäsäännös voi koskea sellaisia julkisen sektorin elimiä, joiden on tuotettava tuloja kattaakseen huomattavan osan julkisen tehtävänsä hoitamisesta aiheutuvista kustannuksista, jos arvokkaiden tietoaaineistojen asettamisella maksutta saataville olisi merkittävä vaikutus budjettiin. Momentin mukaan lain 34 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädettyä maksuttomuutta sovellettaisiin X.X.2023 alkaen sellaisiin arvokkaisiin tietoaaineistoihin, joiden antamisesta vastaavat **XXX**.

[HUOM. organisaatioita ei voida määritellä, ennen tietoa täytäntöönpanosäädösten sisällöstä. Mikäli tällaisia organisaatioita tunnustetaan, on kirjoitettava myös tarkemmat perustelut nimettävien organisaatioiden osalta]

Laki julkisen hallinnan tiedonhallinnasta

19 §. Tietoaaineistojen sähköiseen muotoon muuttaminen ja saatavuus. Pykälän 2 momentin loppuun lisättäisiin virke, jonka mukaan lain 24 a §:n 2 momentissa tarkoitettut arvokkaat tietoaaineistot on asetettava saataville koneluettavassa muodossa. Velvoite asettaa tiedot saataville koneluettavassa muodossa kohdistuisi sellaisiin arvokkaisiin tietoaaineistoihin, jotka on yksilöity [komission täytäntöönpanosäädöksissä] ja joista on kansallisesti säädetty joko erityislaissa tai uuden tiedonhallintalain 24 a §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Säännös koskee sitä esitysmuotoa, jossa tiedot annetaan tiedonsaantiin oikeutetulle.

Momentissa säädettäisiin edelleen viranomaisen velvollisuudesta huolehtia, että tietoaaineisto on saatavilla ja hyödynnettävissä yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, jos tietoaaineisto voidaan saattaa alkuperäisestä muodosta suoraan koneluettavaan muotoon. Tämä säännös jättää viranomaiselle harkintaa siitä, mitkä tietoaaineistot sille muodostuvat siten, että tietoaaineisto on koneluettavassa muodossa. Arvokkaiden tietoaaineistojen osalta velvoite asettaa tiedot saataville koneluettavassa muodossa olisi kuitenkin ehdoton. Säännös edellyttäisi viranomaisia, jonka hallussa on arvokkaita tietoaaineistoja, asettamaan nämä aineistot saataville koneluettavassa muodossa riippumatta siitä, missä muodossa aineisto on tuotettu tai missä muodossa sitä säilytetään. Säännös ei olisi itsenäinen vaan sitä tulisi tulkita tiedonsaantioikeuksia ja käsittelyoikeuksia koskevien säännösten kanssa: tietojen antamisesta säädettäisiin edelleen joko julkisuuslaissa tai asianomaisessa erityislaissa.

Pykälän 2 momenttiin lisättävä säännös arvokkaiden tietoaineistojen koneluettavasta muodosta perustuisi direktiivin 5 artiklan 8 kohtaan, jonka mukaan arvokkaat tietoaineistot on asetettava saataville uudelleenkäyttöä varten koneellisesti luettavassa muodossa sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download). Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tästä velvollisuudesta koneluettavan muodon osalta ja se vastaisi tältä osin direktiivin edellyttämää minimiharmonisoinnin tasoa. Muilta osin 5 artiklan 8 kohtaa vastaava sääntely sisältyisi uuteen 24 a §:ään.

24 a §. *Eräiden tietoaineistojen saatavuus.* Pykälässä säädettäisiin arvokkaiden tietoaineistojen sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon luovutuksen tavasta. Lisäksi pykälässä säädettäisiin yleisesti arvokkaista tietoaineistoista. Pykälä olisi uusi ja se perustuisi avoimen datan direktiivin pakottavaan sääntelyyn.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että arvokkaat tietoaineistot sekä sellainen tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto, johon tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja, on pyynnöstä luovutettava teknisten rajapintojen avulla riippumatta siitä, onko tiedot saava toimija viranomainen vai muu toimija. Jos se on tarpeellista, nämä tiedot olisi myös asetettava saataville useana kerralla ladattavana tiedostona. Säännös perustuu avoimen datan direktiivin 5 artiklan 5 ja 8 kohtaan. Arvokkaat tietoaineistot on 5 artiklan 8 kohdan mukaan asetettava saataville uudelleenkäyttöä varten sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download). Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto on 5 artiklan 5 kohdan mukaan asetettava saataville uudelleenkäyttöä varten heti sen keräämisen jälkeen sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download).

Säännöksellä ei määriteltäisi tiedon luovuttamisen perusteita, vaan ainoastaan se, missä muodossa ja millä tavoin tiedot luovutetaan, mikäli vastaanottajalla on muussa laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä tietoja. Säännöstä tulisi tulkita tiedonsaantioikeuksia ja käsittelyoikeuksia koskevien säännösten kanssa: velvollisuus tietojen luovuttamiseen seuraisi edelleen julkisuuslaissa tai erityislaissa säädetyn mukaisesti. Arvokkaat tietoaineistot sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto, olisi luovutettava teknisten rajapintojen avulla pyynnöstä. Tämä tarkoittaisi, että tiedot luovuttava toimija ei olisi sidottu tähän luovutustapaan, mikäli se ei tiedon vastaanottajan näkökulmasta olisi tarpeellista. Tietoja pyytävä taho voisi lisäksi edelleen saada tiedot sellaisessa muodossa, johon tämä on oikeutettu julkisuuslakiin tai muuhun lakiin perustuen. Säännös olisi velvoittava ainoastaan suhteessa tietojen luovuttajaan. Säännöstä sovellettaisiin riippumatta siitä, onko tiedot saava toimija viranomainen vai muu toimija. Tiedonhallintalain 22 ja 24 §:ssä säädetään erikseen tietojen luovuttamisesta rajapinnan avulla viranomaisille (22 §) ja muille kuin viranomaisille (24 §). Arvokkaiden tietoaineistojen ja tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon osalta sovellettaisiin muuten näihin pykäliin sisältyviä määräyksiä, mutta rajapinnan käyttäminen ei olisi tietoja luovuttavan toimijan harkinnassa.

Arvokkaat tietoaineistot ja tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvä tieto olisi myös asetettava saataville useana kerralla ladattavana tiedostona, mikäli se on tarpeen. Direktiivissä ei ole avattu tarkemmin sitä, milloin tämä tarpeellisuuskynnys ylittyy vaan kysymys jäisi tiedoista vastaavan toimijan harkintaan. Tiedostojen asettaminen saataville useana kerralla ladattavana tiedostona ei olisi tarpeen esimerkiksi silloin, kun se ei tietojen pyytäjän näkökulmasta ole tarpeen. Tarpeellisuuskynnys ei myöskään ylittyisi, jos tiedon luonteesta johtuen olisi ilmeistä, että sen asettaminen saataville

useana kerralla ladattavana tiedostona tekisi tiedon käyttökelttomaksi tai tekisi sen hyödyntämisen hyvin vaikeaksi.

Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävällä tiedolla tarkoitettaisiin avoimen datan direktiivissä määriteltyä dynaamista dataa. Direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa dynaamisen datan määritellään tarkoittavan digitaalisessa muodossa olevia asiakirjoja, joita päivitetään tiheästi tai reaaliaikaisesti erityisesti niiden vaihtelevuuden tai nopean vanhenemisen vuoksi. Lisäksi direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa tuodaan esiin, että antureiden tuottama data katsotaan tyypilliseksi dynaamiseksi dataksi. Käsite ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukainen kansallisen sääntelyn yhteydessä, joten määritelmän kattama tietojoukko säänneltäisiin pykälässä sen ominaisuuksien perusteella. Dynaaminen tieto, joka päivittyy tiheästi tai reaaliaikaisesti on väistämättä digitaalisessa muodossa, eikä tästä olisi tarvetta säätää erikseen. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa ei myöskään olisi mahdollista luetella tyhjentävästi, vaan tiedonhallintalain soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden olisi tapauskohtaisesti arvioitava, sisältyykö niiden hallussa olevaan tietoon tällaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arvokkaista tietoaineistoista. Arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitettaisiin sellaisia tietoaineistoja, joiden julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyistä on niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi on säädetty [komission täytäntöönpanosäädöksillä]. [HUOM: täytäntöönpanosäännökset eivät vielä olleet saatavilla ennen lausuntokierroksen alkamista. Sääntelyä ja perusteluita täydennetään tältä osin.] Avoimen datan direktiivin 2 artiklan 10 kohdan mukaan arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitetaan asiakirjoja, joiden uudelleenkäyttöön liittyy merkittäviä yhteiskunnallisia tai ympäristöön tai talouteen liittyviä hyötyjä, erityisesti siksi, että ne soveltuvat lisäarvopalvelujen, sovellusten sekä uusien laadukkaiden ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomiseen, ja näihin tietoaineistoihin perustuvista lisäarvopalveluista ja -sovelluksista hyötyvien joukko voi olla suuri. Direktiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan komissio hyväksyy täytäntöönpanosäädöksiä, joissa vahvistetaan niiden julkisen sektorin elinten ja julkisten yritysten hallussa olevien asiakirjojen joukosta, joihin tätä direktiiviä sovelletaan, luetteloarvokkaista tietoaineistoista. Näissä täytäntöönpanosäädöksissä voidaan myös eritellä arvokkaiden tietoaineistojen julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyt. Sääntelykokonaisuuden selkeyttämiseksi ja lainsäädännön täsmällisyyden varmistamiseksi arvokkaista tietoaineistoista säädettäisiin kansallisesti erityislakeissa tai valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tietoaineistoista ja niiden asettamisesta saataville siltä osin, kuin sääntely ei sisälly erityislakeihin. Pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan asetuksenantovaltuutuksen.

[Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon asettamisesta saataville sellaisella tavalla, joka ei tarpeettomasti vaaranna tiedon hyödyntämistä tai siitä saatavaa taloudellista tai sosiaalista potentiaalia. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto olisi asetettava saataville heti sen keräämisen jälkeen, ellei tämä aiheuttaisi tietojen luovuttajalle kohtuutonta taakkaa. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto on joka tapauksessa asetettava saataville sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti haittaa sen hyödyntämistä. Viranomaisen arvioitavaksi jää, onko käsiteltävä tieto sellaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävää tietoa, jonka hyödyntämisestä saatava potentiaali voi vaarantua, jos tietoja ei luovuteta mahdollisimman pian keräämisen jälkeen. Tietojen luovuttamisesta päättämisestä ja tietojen luovuttamisen määräajoista säädettäisiin edelleen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä ja pykälä sisältäisi siihen informatiivisen viittauksen.]

Laki eräiden julkisten yritysten tiedon uudelleenkäytöstä

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin niistä toimialoista, joilla toimivat julkiset yritykset kuuluvat lain soveltamisalaan. Sääntely vastaisi avoimen datan direktiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdtaa, mutta siinä viitattaisiin vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin (1398/2016) sen sijaan, että viittaus tehtäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2014/25/EU vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta. Pykälää olisi sovellettava yhdessä 2 ja 3 §:n kanssa sen määrittämiseksi, soveltuvatko lain sisältämät velvoitteet julkisen yrityksen hallussa olevaan asiakirjaan.

2 §. Julkiset yritykset. Pykälässä säädettäisiin julkisen yrityksen määritelmästä. Määritelmä vastaisi avoimen datan direktiivin 2 artiklan 3 kohdan julkisen yrityksen määritelmää. Laissa julkisella yrityksellä tarkoitettaisiin sellaista yritystä, joka toimii jollakin tai useammalla 1 §:ssä tarkoitettulla toimialalla ja jossa julkisyhteisöt voivat käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitukseen osallistumisen tai yritykseen sovellettavien sääntöjen perusteella. Avoimen datan direktiivi ei sisällä erillistä yrityksen määritelmää. Direktiivin johdanto osan 29 perustelukappaleen mukaan direktiivissä 2014/25/EU esitettyä ”julkisen yrityksen” määritelmää olisi sovellettava myös avoimen datan direktiivin osalta. [yrityksen määritelmä sama kuin hankintasääntelyssä, mutta ei kata niitä toimijoita, jotka eivät tule julkisen elimen määritelmän piiriin tässä yhteydessä. – tämä tmiittävä ja avattava]

Julkisyhteisöjen katsottaisiin käyttävän määräysvaltaa yrityksessä, jos niillä on suoraan tai välillisesti enemmistö yrityksen osakepääomasta tai muusta merkitystä pääomasta, jos niillä on valvonnassa yrityksen osakkeiden tai osuuksien äänimäärän enemmistö, tai jos niillä on mahdollisuus asettaa enemmän kuin puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä. Koska myös välillinen määräysvalta yrityksessä otetaan huomioon, soveltamisalaan kuuluisivat nämä edellytykset täyttävät konserniyhtiöt tai esimerkiksi valtion liikelaitoskonserniin kuuluvat yhtiöt.

3 §. Asiakirjat. Pykälässä säädettäisiin sen soveltamisalaan kuuluvista asiakirjoista. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin julkisen yrityksen asiakirjoihin, joiden tuottaminen on osa sellaista palvelua, jota viranomaisen pitää yleishyödyllisenä ja jolle sen vuoksi on asetettu erityisiä julkisen palvelun velvoitteita lailla, asetuksella tai muulla yritystä sitovalla tavalla. [Tähän kirjoitettava enemmän tästä käsitteestä ja soveltamisesta!]

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiakirjan määritelmästä. Asiakirjalla tarkoitettaisiin kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla. Määritelmä vastaisi julkisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaista asiakirjan määritelmää. Avoimen datan direktiivin 2 artiklan 6 kohdan mukaan asiakirjalla tarkoitetaan direktiivissä mitä tahansa tietosisältöä tallennusvälineestä riippumatta (paperilla tai sähköisessä muodossa tai äänenä, visuaalisessa muodossa tai audiovisuaalisena tallenteena) tai mitä tahansa tällaisen tietosisällön osaa. Ehdotettu määritelmä pitää sisällään direktiivin soveltamisalaan kuuluvat asiakirjat, mutta julkisuuslain mukainen muotoilu mahdollistaa sen, että direktiivin soveltamisalaan kuuluvia asiakirjojan säännellään kansallisesti yhdenmukaisesti.

Tätä lakia ei sovelleta julkisen yrityksen asiakirjoihin, jotka liittyvät välittömästi sellaiseen toimintoon, joka on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden han-

kinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla vahvistettu suoraan avoimeksi kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu. Säännös vastaa avoimen datan direktiivin 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii kohtaa. Lakia ei sovelleta, jos asiakirja liittyy toimialalle, jonka osalta on erityisalojen hankintadirektiivin (2014/25/EU) 35 artiklan mukaisesti komission täytäntöönpanosäädöksellä vahvistettu, että toiminto on suoraan avoin kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu.

4 §. Asiakirjan uudelleenkäyttö. Pykälässä säädettäisiin yleisestä periaatteesta koskien julkisten yritysten hallussa olevien asiakirjojen uudelleenkäyttöä. Laki ei velvoittaisi julkisia yrityksiä sallimaan hallussaan olevan asiakirjan käyttöä kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin. On kuitenkin mahdollista, että julkisen yrityksen on sallittava uudelleenkäyttö muun lainsäädännön tai velvoitteen nojalla. Avoimen datan direktiivin johdanto-osan 26 perustelukappaleen mukaan direktiiviin ei sisälly yleistä velvoitetta sallia julkisten yritysten tuottamien asiakirjojen uudelleenkäyttö. Päätös uudelleenkäytön sallimisesta tai kieltämisestä olisi jätettävä asianomaisille julkisille yrityksille, ellei direktiivissä tai unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä muuta edellytetä.

Julkisen yrityksen, joka sallii hallussaan olevan asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai, jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan tällainen käyttö lainsäädännön, kansainvälisten sopimusten, viranomaisen määräyksen tai muun sitä velvoittavan syyn nojalla, olisi noudatettava lain säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan asettamisesta saataville. Säännös vastaisi avoimen datan direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa julkisten yritysten asiakirjoista säädettyä. Laissa säädetyt velvoitteet tulisivat siten sovellettavaksi ensinnäkin silloin, kun julkinen yritys on itse sallinut sen organisaation ulkopuolisen toimijan käyttää asiakirjaa kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin. Lisäksi velvoitteet voisivat tulla sovellettavaksi silloin, kun tällainen käyttö on mahdollista tai sallittua lainsäädännön, kansainvälisten sopimusten, viranomaisen määräyksen tai muun julkista yritystä velvoittavan syyn nojalla.

5 §. Asiakirjan antamistavat. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä muodossa julkisen yrityksen on asetettava asiakirjat saataville, kun niiden uudelleenkäyttö on sallittua 4 §:n nojalla. Säännös vastaisi avoimen datan direktiivin 5 artiklan 1 kohtaa ja sen sisältämää pakottavaa sääntelyä julkisten yritysten osalta. Julkisten yritysten olisi asetettava asiakirjansa saataville kaikissa jo olemassa olevissa tiedostomuodoissa ja kaikkina jo olemassa olevina kielitoisintoina. Julkisella yrityksellä ei olisi velvoitetta luoda tai muuntaa asiakirjoja vaan velvollisuus asettaa asiakirja saataville koskisi ainoastaan olemassa olevia asiakirjan tiedostomuotoja ja kieliversioita. Asiakirjat olisi lisäksi asetettava saataville sähköisessä ja yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, mikäli tämä olisi tarkoituksenmukaista ja mahdollista ilman kohtuutonta vaivaa. Koneluettavalla muodolla tarkoitettaisiin tiedostomuotoa, jonka rakenne mahdollistaa sen, että ohjelmistot pystyvät helposti yksilöimään, tunnistamaan ja poimimaan siitä tietoaineistoja, yksittäisiä tietoja sekä niiden rakenteita. Yleisesti käytettävällä muodolla tarkoitettaisiin jonkin standardin mukaista tai muun yleisesti käytössä olevan tiedostomuodon tai -rakenteen käyttöä. Kuvailutiedoilla tarkoitettaisiin tietoaineistoa kuvailevia tietoja tai metatietoja.

Julkisella yrityksellä ei olisi ehdotonta velvollisuutta asettaa asiakirjoja saataville sähköisessä, yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen vaan sääntely jättäisi kysymyksen osin julkisen yrityksen harkintaan. Julkisella yrityksellä ei olisi velvollisuutta asettaa asiakirjoja saataville tällä tavoin, mikäli se ei olisi tarkoituksenmukaista tai mahdollista ilman kohtuutonta vaivaa. Julkisella yrityksellä ei esimerkiksi olisi velvollisuutta luoda tai muuntaa asiakirjoja tai toimittaa niistä otteita, jos tämä ei olisi mahdollista yksinkertaisin toimenpitein ja siitä aiheutuisi kohtuutonta vaivaa. Asiakirjan muuntaminen tiettyyn muotoon ei esimerkiksi olisi tarkoituksenmukaista, jos sen

luonne tai sen sisältämän tiedon laatu tarkoittaisi, että muuntaminen vaikuttaa olennaisesti asiakirjan hyödynnettävyyteen tai sisältöön. Harkinta voisi myös tarkoittaa sitä, että asiakirja asetetaan saataville osin pykälän edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi on mahdollista, että skannattu asiakirja voitaisiin asettaa saataville sähköisessä muodossa, mutta sen saattaminen koneluettavaan muotoon ei olisi mahdollista ilman kohtuutonta vaivaa, koska asiakirjaa ei voitaisi koneellisesti lukea tai muuntaa luotettavalla tavalla.

Pykälällä ei olisi vaikutusta henkilötietojen suojaa koskevaan sääntelyyn eikä se velvoittaisi julkista yritystä asettamaan saataville asiakirjoja, jotka sisältävät henkilötietoja. Säännös ei myöskään ottaisi kantaa siihen tapaan, jolla tietoaineistoja tulisi pitää saatavilla. Se, miten tiedot annettaisiin tai olisivatko tiedot saatavilla jostakin julkisesta verkko-osoitteesta, jäisi pääosin muun sääntelyn varaan ja joiltakin osin myös julkisen yrityksen harkintaan. Eräiden tietoaineistojen osalta luovuttamisen tavasta säädettäisiin erikseen lain 6 §:ssä.

6 §. Eräiden tietoaineistojen saatavuus. Pykälässä säädettäisiin arvokkaiden tietoaineistojen sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon luovutuksen tavasta. Lisäksi pykälässä säädettäisiin yleisesti arvokkaista tietoaineistoista. Pykälä perustuisi avoimen datan direktiivin pakottavaan sääntelyyn.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että arvokkaat tietoaineistot sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto on pyynnöstä luovutettava teknisten rajapintojen avulla. Jos se on tarpeellista, nämä tiedot olisi myös asetettava saataville useana kerralla ladattavana tiedostona. Säännös perustuu avoimen datan direktiivin 5 artiklan 5 ja 8 kohtaan. Arvokkaat tietoaineistot on 5 artiklan 8 kohdan mukaan asetettava saataville uudelleenkäyttöä varten sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download). Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto on 5 artiklan 5 kohdan mukaan asetettava saataville uudelleenkäyttöä varten heti sen keräämisen jälkeen sopivien API-rajapintojen kautta ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona (bulk download). Säännöksiä sovelletaan 5 artiklan 7 kohdan mukaan julkisten yritysten hallussa oleviin ja olemassa oleviin asiakirjoihin, jotka ovat saatavilla uudelleenkäyttöä varten. Säännöksellä ei määritettäisi sitä, milloin julkisella yrityksellä on velvollisuus luovuttaa tietoja. Säännöksellä määritettäisiin tavat, joilla julkisen yrityksen on asetettava laissa tarkoitetut asiakirjat saatavilla silloin, kun niiden käyttö on sallittua 4 §:n nojalla.

Arvokkaat tietoaineistot ja tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvä tieto olisi myös asetettava saataville useana kerralla ladattavana tiedostona, mikäli se on tarpeen. Direktiivissä ei ole avattu tarkemmin sitä, milloin tämä tarpeellisuuskynnys ylittyy vaan kysymys jäisi tiedoista vastaavan toimijan harkintaan. Tiedostojen asettaminen saataville useana kerralla ladattavana tiedostona ei olisi tarpeen esimerkiksi silloin, kun se ei tietoja hyödyntävän tahon näkökulmasta ole tarpeen. Tarpeellisuuskynnys ei myöskään ylittyisi, jos tiedon luonteesta johtuen olisi ilmeistä, että sen asettaminen saataville useana kerralla ladattavana tiedostona tekisi tiedon käyttökelvottomaksi tai tekisi sen hyödyntämisen hyvin vaikeaksi.

Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävällä tiedolla tarkoitettaisiin avoimen datan direktiivissä määriteltyä dynaamista dataa. Direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa dynaamisen datan määrittämään tarkoittavan digitaalisessa muodossa olevia asiakirjoja, joita päivitetään tiheästi tai reaaliaikaisesti erityisesti niiden vaihtelevuuden tai nopean vanhenemisen vuoksi. Lisäksi direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa tuodaan esiin, että antureiden tuottama data katsotaan tyypilliseksi dynaamiseksi dataksi. Käsite ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukainen kansallisen sääntelyn yhteydessä, joten määritelmän kattama tietojoukko säänneltäisiin pykälässä sen ominaisuuksien perusteella. Dynaaminen tieto, joka

päivitty tiheästi tai reaaliaikaisesti on väistämättä digitaalisessa muodossa, eikä tästä olisi tarvetta säätää erikseen. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa ei myöskään olisi mahdollista luetella tyhjentävästi, vaan lain soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden olisi tapauskohtaisesti arvioitava, sisältyykö niiden hallussa olevaan tietoon tällaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävän tiedon asettamisesta saataville sellaisella tavalla, joka ei tarpeettomasti vaaranna tiedon hyödyntämistä tai siitä saatavaa taloudellista tai sosiaalista potentiaalia. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto olisi asetettava saataville heti sen keräämisen jälkeen, ellei tämä aiheuttaisi julkiselle yritykselle kohtuutonta taakkaa. Tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävä tieto olisi joka tapauksessa asetettava saataville sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti vaaranna sen hyödyntämistä. Julkisen yrityksen arvioitavaksi jäisi, onko luovutettava tieto sellaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivitettävää tietoa, jonka hyödyntämisestä saatava potentiaali voi vaarantua, jos tietoja ei luovuteta mahdollisimman pian keräämisen jälkeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että arvokkaat tietoaineistot on asetettava saataville koneluettavassa muodossa. Koneluettavalla muodolla tarkoitettaisiin tiedostomuotoa, jonka rakenne mahdollistaa sen, että ohjelmistot pystyvät helposti yksilöimään, tunnistamaan ja poimimaan siitä tietoaineistoja, yksittäisiä tietoja sekä niiden rakenteita. Poiketen 5 §:n säännöksestä, edellytys tietojen asettamisesta saataville koneluettavassa muodossa olisi arvokkaiden tietoaineistojen osalta ehdoton.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin arvokkaat tietoaineistot. Arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitettaisiin sellaisia tietoaineistoja, joiden julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjesteyistä on niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi on säädetty [komission täytäntöönpanosäädöksillä]. [HUOM. Täytäntöönpanosäännökset eivät vielä olleet saatavilla ennen lausuntokierroksen alkamista. Sääntelyä ja perusteluita täydennetään tältä osin.] Avoimen datan direktiivin 2 artiklan 10 kohdan mukaan arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitetaan asiakirjoja, joiden uudelleenkäyttöön liittyy merkittäviä yhteiskunnallisia tai ympäristöön tai talouteen liittyviä hyötyjä, erityisesti siksi, että ne soveltuvat lisäarvopalvelujen, sovellusten sekä uusien laadukkaiden ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomiseen, ja näihin tietoaineistoihin perustuvista lisäarvopalveluista ja -sovelluksista hyötyvien joukko voi olla suuri. Direktiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan komissio hyväksyy täytäntöönpanosäädöksiä, joissa vahvistetaan niiden julkisen sektorin elinten ja julkisten yritysten hallussa olevien asiakirjojen joukosta, joihin tätä direktiiviä sovelletaan, luetteloarvokkaista tietoaineistoista. Näissä täytäntöönpanosäädöksissä voidaan myös eritellä arvokkaiden tietoaineistojen julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyt. Sääntelykokonaisuuden selkeyttämiseksi ja lainsäädännön täsmällisyyden varmistamiseksi arvokkaista tietoaineistoista säädettäisiin kansallisesti erityislakeissa tai valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tietoaineistoista ja niiden asettamisesta saataville siltä osin, kuin sääntely ei sisälly erityislakeihin. Pykälän 3 momentti sisältäisi tätä koskevan asetuksenantovaltuutuksen.

7 §. Maksut. Pykälässä säädettäisiin siitä, millaisia maksuja julkinen yritys voi periä asiakirjojen antamisesta silloin, kun niiden käyttö on sallittua 4 §:n nojalla. Sääntely vastaisi avoimen datan direktiivin 6 artiklan pakottavaa sääntelyä julkisten yritysten osalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin julkisen yrityksen velvollisuudesta määritellä asiakirjojen antamisesta mahdollisesti perittävät maksut niin, että niistä muodostuvat tulot eivät tilikauden aikana ylitä asiakirjojen keräämisestä, tuottamisesta, jäljentämisestä, jakelusta ja tietojen varastoinnista aiheutuneiden kustannusten kokonaismäärää lisätynä kohtuullisella tuotolla. Julkisen yrityksen har-

kintaan jäisi, millä tavoin se arvioi ja seuraa kustannusten ja maksujen vastaavuutta. Maksut on sallittu asettaa tasolle, jolla julkiselle yritykselle muodostuu momentissa kuvattujen kustannusten kattamisen lisäksi kustannuksiin nähden kohtuullinen tuotto. Kohtuullinen tuotto määriteltäisiin prosenttiosuutena aiheutuneista kustannuksista ja se saisi olla korkeintaan Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioiden kiinteän koron määrä lisätynä viidellä prosenttiyksiköllä. Julkinen yritys voisi asettaa kustannukset myös tätä alemmalle tasolle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilötietojen tai liikesalaisuuksien suojaamisesta aiheutuvien kustannusten perimisestä. Jos julkisen yrityksen olisi tiedot luovuttaakseen suojattava liikesalaisuuksia tai käsiteltävä asiakirja siten, että se ei sisällä yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja, julkinen yritys voi lisätä 1 momentin mukaisesti huomioon otaviin kustannuksiin näistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Julkinen yritys ei ole 4 ja 5 §:n nojalla velvollinen asettamaan saataville asiakirjoja, jotka sisältävät henkilötietoja. Mikäli julkinen yritys kuitenkin luovuttaa tällaisen asiakirjan ja käsittelee sen siten, että siihen ei enää sisälly henkilötietoja, nämä kustannukset on mahdollista periä osana 1 momentissa tarkoitettuja maksuja. Julkinen yritys ei myöskään ole velvoitettu luovuttamaan asiakirjoja, jotka sisältävät liikesalaisuuksia. Avoimen datan direktiiviä ei sen 1 artiklan 2 kohdan d alakohdan iii alakohdan nojalla sovelleta asiakirjoihin, jotka eivät ole saatavilla kaupallisen luottamuksellisuuden, kuten yrityssalaisuuden perusteella. Mikäli julkinen yritys kuitenkin luovuttaa tällaisen asiakirjan ja käsittelee sitä tässä tarkoituksessa liikesalaisuuksien suojaamiseksi, nämä kustannukset on mahdollista periä osana 1 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Pykälän 3 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuutuksen. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin määrittellä yleiset perusteet maksujen kokonaismäärän laskemiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että julkisen yrityksen on etukäteen julkistettava asiakirjojen antamisesta perittävien maksujen tosiasialliset määrät sekä perusteet yleisessä tietoverkossa, jos tätä ei pidetä ilmeisen tarpeettomana. Säännös panisi julkisten yritysten osalta täytäntöön avoimen datan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan.

8 §. Syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu. Pykälässä säädettäisiin julkisen yrityksen velvollisuudesta kohdella asiakirjoja hyödyntäviä toimijoita syrjimättömästi ja tasapuolisesti. Julkinen yritys saa asettaa asiakirjojen käytölle vain sellaisia ehtoja, jotka ovat objektiivisia, oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja yleisen edun mukaisen tavoitteen nojalla perusteltuja. Avoimen datan direktiivi ei sen johdanto-osan 26 perustelukappaleen mukaan sisällä yleistä velvoitetta sallia julkisten yritysten tuottamien asiakirjojen uudelleenkäyttö. Päätös uudelleenkäytön sallimisesta tai kieltämisestä olisi jätettävä asianomaisille julkisille yrityksille, ellei direktiivissä tai unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä muuta edellytetä. Julkisen yrityksen olisi noudatettava direktiivin III ja IV luvussa säädetyjä asioita koskevia velvollisuuksia, etenkin esitysmuotojen, maksujen, avoimuuden, lisenssien, syrjimättömyyden ja yksinoikeusjärjestelyjen kiellon osalta, vasta sitten, kun se on asettanut asiakirjan saataville uudelleenkäyttöä varten. Pykälän sisältämä velvollisuus kohdella asiakirjoja käytäviä toimijoita tasapuolisesti sekä asettaa käytölle vain objektiivisia ja syrjimättömiä ehtoja tarkoittaa kuitenkin, ettei julkinen yritys voi asettaa asiakirjoja saataville vain valikoivasti joidenkin toimijoiden käyttöön.

9 §. Yksinoikeusjärjestelyt. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisestä yksinoikeusjärjestelyjen kiellosta, sekä poikkeuksesta tähän kieltoon. Julkisen yrityksen ja kolmansien osapuolten väliset sopimukset eivät saisi sisältää uudelleenkäyttöä rajoittavia yksinoikeuksia, ellei tämä ole välttämä-

töntä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun yleishyödyllisen palvelun tarjoamiseksi. Mikäli yksinoikeusjärjestely on otettu käyttöön tällaisen välttämättömän yleistä etua koskevan palvelun tarjoamiseksi, sen myöntämisperustetta olisi tarkasteltava uudelleen säännöllisesti vähintään kolmen vuoden välein. Mikäli välttämättömyyskynnys ei enää uudelleentarkastelussa ylittyisi, yksinoikeusjärjestely ei olisi sallittu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että 1 momentin mukaan sallitut yksinoikeusjärjestelyt olisi asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Näiden järjestelyjen lopullisten ehtojen olisi oltava avoimia ja ne olisi asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon.

Pykälän 3 momentin mukaan julkisen yrityksen olisi asetettava yleiseen tietoverkkoon saataville sellaiset oikeudelliset tai käytännön järjestelyt, joissa ei myönnetä yksinoikeutta, mutta joiden tarkoituksena on rajoittaa tai joiden voidaan kohtuudella odottaa rajoittavan asiakirjojen saatavuutta uudelleenkäyttöä varten muille kuin järjestelyyn osallistuville osapuolille. Järjestelyt olisi asetettava saataville vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Julkisen yrityksen olisi tarkasteltava tällaisten oikeudellisten tai käytännön järjestelyjen vaikutuksia tietojen saatavuuteen säännöllisesti ja joka tapauksessa joka kolmas vuosi. Tällaisten järjestelyjen lopullisten ehtojen olisi oltava julkisia ja julkisen yrityksen on asetettava ne julkisesti saataville tietoverkossa.

Pykälän sääntelyllä pantaisiin täytäntöön avoimen datan direktiivin 12 artiklan 1, 2 ja 4 kohdat julkisten yritysten osalta.

10 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta.

11 §. Siirtymäsäännökset. Pykälässä säädettäisiin yksinoikeusjärjestelyjä koskevasta siirtymäsäännöksestä. Pykälässä säädettäisiin sellaisten yksinoikeusjärjestelyjen päättymisestä, jotka olisivat voimassa lain tullessa voimaan ja joihin ei voitaisi soveltaa 10 §:n 1 momentin välttämättömiä yleistä etua koskevia palveluita koskevaa poikkeusta. Tällaisten yksinoikeusjärjestelyjen voimassaolo päättyisi kyseisen sopimuksen päättyessä ja joka tapauksessa viimeistään 17 päivänä heinäkuuta 2049. Säännös perustuisi avoimen datan direktiivin 12 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan pakottavaan sääntelyyn.